

BINNENLAND



beeld RD, Alex van Pijkeren

Spion bij de deur

● Johannes Visscher

De videodeurbel kent een stevige opmars. Bij een op de zeven huizen hangt inmiddels zo'n apparaat. Wat zijn de plussen en minnen van de spion aan de deur?

„Goeiendag, wil je overstappen of niet?” valt een glasvezelverkoper met de deur in huis. Hij staat op de stoep voor een woning. De aangesproken bewoner schiet in de lach. „Nee.” De verkoper, geïrriteerd: „Broer, ik vraag jou een normale vraag. Wil je overstappen of niet? Waarom lach je? Wat is met je? Wil je overstappen of niet? Ik vraag je een normale vraag.”

De bewoner: „Nee, je vraagt het helemaal niet op een normale manier. Lopen, hup! Kom, ik zeg 'nee' (...) Zo ga je niks verkopen man.” De beelden van de brutale deurverkoper, waar het AD onlangs over berichtte, gingen viraal.

Ander verhaal. Hoog in de lucht krijgt een inwoner van het Gelderse Lochem de schrik van zijn leven. Als de bewoner in het vliegtuig een app op zijn telefoon opent, is hij er live getuige van dat twee inbrekers, beiden met pet op, rond zijn woning sluipen. Een van

hen verschijnt duidelijk in beeld. De bewoner in het vliegtuig slaat alarm via de buurtapp. Later blijkt, zo berichtte Omroep Gelderland vorige week, dat de criminelen onder meer computers en een kluis met contanten hebben geroofd.

De overeenkomst tussen de verhalen over de brutale glasvezelverkoper en de op afstand live gevolgte woninginbraak? De videodeurbel. In beide gevallen leverde deze zogeheten slimme deurbel beelden van ongenode gasten bij iemands woning.

Fietsendieven

De videodeurbel rukt op. Zo'n 1,2 miljoen Nederlandse huishoudens beschikken over zo'n apparaat, waarmee je op afstand, bijvoorbeeld via je telefoon, kunt zien wat er rond je voordeur gebeurt. Bij ongeveer een op de zeven huizen in Nederland hangt een slimme deurbel. Dat meldde het Slimme Deurbellen Consortium vorig jaar zomer in een rapport van

„In Amsterdam kon de politie een overvaller zo'n beetje van deur tot deur volgen”

Sybre van der Velden Walda, politiemans

„Na een incident, zoals een inbraak, weten we snel waar we ergens camerabeelden kunnen halen”

Christel Klok, boegbeeld politieproject "Camera in Beeld"

onderzoeksbureau Ipsos I&O. In het consortium participeren onder meer de Technische Universiteit Delft, de gemeenten Amsterdam en Den Haag en Privacy First, een stichting die „het recht op privacy” nastreeft.

De politie heeft steeds vaker baat bij beelden van videodeurbellen. Die beelden kunnen „heel waardevol” zijn bij het opsporen van criminelen, zegt politiemans Sybre van der Velden Walda. Hij is als projectleider van het landelijk politieteam High Impact Crimes gespecialiseerd in de aanpak van vermogensdelicten (straatrovers, inbraken en overvallen). „Dankzij beelden van de videodeurbel kunnen we bijvoorbeeld fietsendieven of autokrakers inrekenen. In Amsterdam kon de politie ooit, mede dankzij de videodeurbel, een overvalverzo'n beetje van deur tot deur volgen en uiteindelijk oppakken. In mijn eigen woonplaats verscheen in onze buurtapp een video met daarop een man met een koevoet voor de deur. Zo'n beeld krijgt de politie ook te zien.”

Ook bij vermissingszaken kunnen beelden van een videodeurbel voor een doorbraak zorgen. „Een opname van een videodeurbel kan uitsluitend geven over de vraag wanneer iemand van huis is vertrokken en welke kant hij opliep. Als we bijvoorbeeld een pintransactie van de vermiste hebben, kunnen we in de omgeving van het pinautomaat ook weer beelden van deurbellen bekijken.”

Bedrijfspan

De politie beschikt sinds medio 2014 over een database met locaties van camera's. Het gaat dan om onder meer (gemeentelijke) beveiligingscamera's in de openbare ruimte, maar ook om bedrijfscamera's en particuliere camera's, waaronder videodeurbellen. Deze database van het programma "Camera in Beeld" telt inmiddels ongeveer 360.000 camera's. Daarvan zijn er krap 98.000 van particulieren met bijvoorbeeld een slimme deurbel. Burgers kunnen zich aanmelden voor Camera in Beeld. De politie beschikt over de contactgegevens van deelnemers.

„Voordeel is dat wij na een incident, zoals een inbraak, snel weten waar we ergens camerabeelden kunnen halen en waar niet. We weten ook wat het zichtveld van iemands aangemelde camera is”, zegt politievrouw Christel Klok, boegbeeld van Camera in Beeld. „Voorheen moest de recherche bij een buurtonderzoek vaak bij wijze van spreken drie keer ergens aanbellen, om te weten te komen of iemand over camerabeelden beschikte. Nu hebben we daar op voorhand informatie over.”

De politie kan camerabeelden vorderen, burgers moeten het materiaal dan verplicht afstaan.

Een particuliere alarmcentrale heeft de mogelijkheid om bij een alarmmelding beelden door te zetten aan de meldkamer van de politie. Bijvoorbeeld als criminelen inbreken in een bedrijfspan. „Die live beelden vanuit een gebouw kunnen de politie helpen om bijvoorbeeld te bepalen hoeveel politievoertuigen er uit moeten rukken”, zegt Van der Velden Walda.

Babeltruc

De videodeurbel helpt niet alleen bij het opsporen van verdachten, maar werkt ook afschrikwekkend, benadrukt Van der Velden Walda. „In Arnhem werden twee dames aangehouden die mensen met babeltrucs probeerden op te lichten. De recherche bekeek beelden van videodeurbellen. Daaruit bleek dat de twee vrouwen zich meteen omdraaiden en hun gezicht bedekten zodra ze een videodeurbel in de gaten kregen. Ze lieten de woningen met zo'n slimme deurbel ongemoeid.”

Voordeel van de videodeurbel is dat het apparaat zeker oudere mensen een gevoel van veiligheid geeft, stelt de politiemans. „Mijn moeder woont in het oosten van Nederland. Als er bij haar aangebeld wordt, kijkt en praat een van haar zoons op afstand mee. We weten wie ze haar huis binnenlaat. Dat vindt onze moeder een prettig idee. Een videodeurbel geeft mensen de gelegenheid om een inschatting te maken van het bezoek. Doe ik wel of niet open?”

Het gros van de videodeurbellen lijkt niet aan de wettelijke voorschriften te voldoen. De camera mag in principe alleen opnames maken van het privégebied (zoals tuin en oprit), maar bestrijkt in de praktijk doorgaans meer terrein, zoals de openbare weg. Bestaat het risico dat een rechter min of meer illegale beelden van een slimme deurbel van tafel veegt?

Van der Velden Walda: „Het is de verantwoordelijkheid van burgers zelf om hun camera volgens de regels in te stellen. Als politie zullen wij niet zeggen: „Jij hebt beelden illegaal opgenomen, dus dat materiaal gebruiken we niet.” Zo werkt dat niet. Soms is het onontkoombaar dat een videodeurbel ook een stukje openbaar terrein filmt. Ik heb in de acht jaar dat ik werkte bij de districtsrecher-

che niet meegemaakt dat rechters beelden van een slimme deurbel als onrechtmatig terzijde schoven, met het argument dat de bel niet aan privacyvoorschriften voldeed.”

Als een videodeurbel in strijd met de privacyregels is afgesteld, kunnen beelden toch als bewijs dienen. Dat zegt een woordvoerder van het Parket-Generaal van het openbaar ministerie met zo veel woorden desgevraagd. „Als beelden van een beveiligingscamera niet voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming betekent dat niet per definitie dat ze niet gebruikt mogen worden in een strafrechtelijk onderzoek. Gelet op de huidige jurisprudentie zal een verweer rond het op onrechtmatige wijze filmen van bijvoorbeeld de straat in zijn algemeenheid worden verworpen. Omdat politie noch OM bij die onrechtmatigheid betrokken was voorafgaand aan de opname van de beelden.”

Permanente noodtoestand

Niet iedereen is blij met de opkomst van de videodeurbel. Kritisch is hoogleraar Marc Schuilenburg, als jurist en filosoof verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

De opkomst van de videodeurbel illustreert de trend dat burgers zichzelf en anderen steeds meer in de gaten houden, zegt Schuilenburg. In zijn vorig jaar gepubliceerde boek "Making Surveillance Public" roept hij op tot doordenking van consumentenproducten als de videodeurbel. „Je Tesla geeft aan wanneer je moet afremmen. Je smartwatch meet je hartslag en je stappen. Je slimme deurbel registreert hoe laat je schoonmaker arriveert en weer vertrekt. Burgers blijken bereid om honderden euro's voor dat soort surveillance-apparatuur te betalen.”

„Groeiende irritatie over videodeurbel”

Er is „groeiende irritatie” over de videodeurbel. Dat zegt woordvoerder Caspar Itz van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Steeds meer burgers klagen over aantasting van hun privacy door de slimme deurbel, meldde de AP september vorig jaar. In 2024 ontving de AP 370 klachten en ruim 700 tips over deurbelcamera's en beveiligingscamera's van particulieren. Dat is een stijging van 20 procent ten opzichte van 2023. In 2025 kreeg de AP tot augustus ruim 300 klachten over particuliere camera's.

Een ergernis is bijvoorbeeld dat een slimme deurbel de voordeur van de overburen filmt of andersmans eigendom vastlegt. De AP roept fabrikanten op om deurbelcamera's standaard privacybestendig in te stellen. De AP heeft tot op heden geen boetes aan burgers uitgedeeld voor verkeerd afgestelde deurbellen. Wordvoerder Itz benadrukt dat die sancties in de toekomst mogelijk wel worden opgelegd. „Wie de wet overtreedt, moet rekening houden met een boete.”

Hij wil geen concrete bedragen noemen. „De boetehoogte hangt af van allerlei factoren, zoals de vraag of iemand heeft gereageerd op waarschuwingen en heeft geprobeerd de videodeurbel meer privacy-proof in te stellen.”

De AP geeft uitleg over correct gebruik van de videodeurbel, zegt Itz. „En bij conflicten stimuleren wij dat bureaus die in redelijkheid onderling oplossen.”

„In Arnhem bleek dat oplichters woningen met een slimme deurbel ongemoeid lieten”

Sybre van der Velden Walda, politiemans

De redenering dat de videodeurbel het veiligheidsgevoel bevordert, bekijkt Schuilenburg met de nodige scepsis. „Commerciële partijen willen ons doen geloven dat we ons huis in een digitaal fort moeten veranderen. Ze suggereren een soort permanente noodtoestand. Buurten zouden heel onveilig zijn. Het tegendeel is waar. Cijfers tonen aan dat het aantal woninginbraken en moorden de afgelopen vijftien jaar fors is gedaald. Al nam de digitale criminaliteit wel toe.”

De opkomst van de videodeurbel leidt tot een verkillig en verzakelijking van contacten in de buurt, vreest Schuilenburg. „De onderlinge, menselijke verbondenheid gaat teloor. Vroeger maakten mensen een praatje met een bezoeker aan de deur. Nu kunnen ze via de deurbel op afstand met die persoon communiceren én hem in de gaten houden. Ik heb echter liever een samenleving gebaseerd op vertrouwen dan op wantrouwen.”

Pakketbezorgers

Bezitters van de slimme deurbel prijzen het apparaat vooral vanwege gebruiksgemak, stelt Schuilenburg. Hij deed met zijn studenten onderzoek onder zo'n honderd eigenaren in vier Rotterdamse wijken. „Iemand met een videodeurbel kan thuis drie hoog zien wie onderin de flatportiek aanbelt. Voorheen moest de bewoner helemaal naar beneden lopen. Mensen vinden het ook fijn dat ze op afstand kunnen overleggen met bijvoorbeeld pakketbezorgers.”

Verder geeft de videodeurbel een „gevoel van controle” over wat er rond de woning gebeurt, gaf menig geïnterviewde Rotterdammer aan. „Mensen kunnen hun geparkeerde auto of fiets in de gaten houden. Ook checken ze wanneer hun kinderen het huis verlaten of weer terugkeren.”

Toch zijn de eigenaren van videodeurbellen niet alleen lovend. „Niet alleen omdat mensen beseffen dat de videodeurbel van de bureaus hun privacy kan aantasten. Interessanter nog vind ik onze bevinding dat nogal wat bezitters van de videodeurbel klagen dat ze voortdurend aan moeten staan. Dat ding piept permanent. Iedere keer kijken mensen op hun telefoon wie er voorbijkomt. Die slimme deurbel leidt tot onrust, onzekerheid en een gevoel van paranoia.”

Angstaanjagend

Fors zorgpunt voor Schuilenburg is dat talloze gegevens die zijn geregistreerd door videodeurbellen „in handen zijn” van buitenlandse bedrijven. Hij wijst erop dat de Amerikaanse webwinkel Amazon een belangrijke speler is op de slimme deurbelmarkt en dat de Amerikaanse overheid toegang kan krijgen tot de cloud van het miljoenenbedrijf.

„We moeten niet naïef zijn. Ik vind de geopolitieke ontwikkelingen nogal angstaanjagend. Denk aan de expansiedrift van de Amerikaanse president Trump. Wat doen Amerikaanse overheidsinstellingen met privacygevoelige informatie die vrijkomt via videodeurbellen in Nederland? Kunnen Amerikaanse opsporingsdiensten op afstand in de gaten houden waar een hun onwelgevallig persoon ergens in Amsterdam loopt? Of weten ze wat er gebeurt rond gevoelige gebouwen, zoals ministeries en ambassades? We denken onvoldoende na over dit soort scenario's.”